

Nový nález bronzové apliky z doby římské ze sídliště Vrbová Lhota, okr. Nymburk

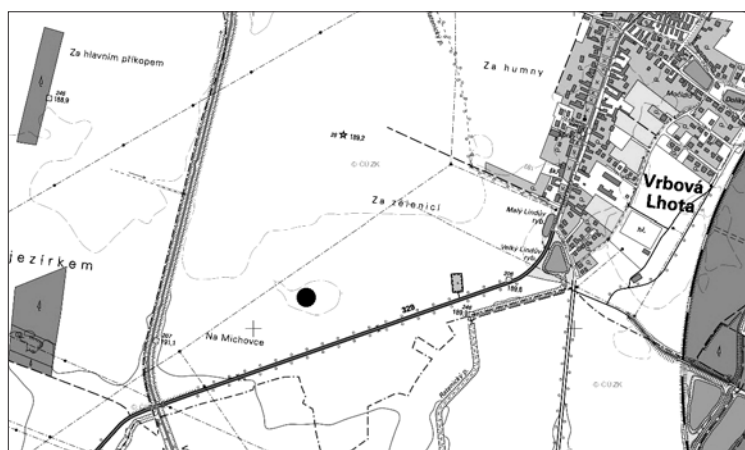
Viktorie Čiřtáková

ÚVOD¹

Povodí říčky Výrovky, levobřežního přítoku Labe ve východní části Středočeského kraje, je regionem s vysokou koncentrací archeologických lokalit. Výjimečný region však představuje zvláště v době římské, neboť se zde kumulují jak významné nekropole (Dobřichov-Pičhora, Dobřichov-Třebická), tak rovněž řada dalších menších skupin hrobů, které jsou vždy doprovázeny souvisejícími sídlištními lokalitami (nejnovější shrnutí viz *Volf et al. 2021*, 615–621). Nové výzkumy, orientované zpravidla na povrchovou prospekci s detektory kovů (srov. *Droberjar 2015a*), pomáhají tuto sídelní síť zahušťovat, a především rozkrývají nové úrovně poznatků, které se dříve zdály být běžnými archeologickými metodami nedosažitelné. Hovoříme zde o komplexitě vztahů nejen s Římskou říší na základě nálezů římských mincí a drobné římsko-provinciální a vojenské industrie, ale také s jinými kulturními celky barbarského světa, jako např. s przeworskou (*Droberjar 2019*) či wielbarskou kulturou (*Droberjar 2015b*). Na rozdíl od lokalit zjištěných na k. ú. města Pečky a v okolních, převážně směrem k jihu lokalizovaných obcích je sídlištní lokalita v poloze Na Michovce na k. ú. Vrbová Lhota, okr. Nymburk, situována v téměř zcela rovinatém terénu, kolem kóty 189,2 m n. m (*obr. 1*). Mírná vyvýšenina, která sídliště z doby římské kdysi chránila alespoň částečně před měnícím se vodním režimem Labe a Výrovky, je dnes patrně vlivem mechanizovaného zemědělství již téměř nezřetelná. Lokalita byla objevena v roce 2012 právě uživateli detektorů kovů, načež zde byly v několika etapách prováděny prospekce pod vedením archeologů. Že jde o lokalitu sídlištního a nikoli funerálního charakteru, je patrné jednak ze spektra nalezených artefaktů (např. mince, kamenné brousky apod.), ale také z leteckých fotografií dokládajících charakteristické sídlištní objekty. V nedávné době se tato lokalita díky nevěšdnímu nálezu ptačí spony dostala prvně do odborné literatury (*Droberjar 2018*).²

Obr. 1. Vrbová Lhota, okr. Nymburk. Lokalizace nálezu.

1 Předložená práce vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Národní muzeum (DKRVO 2019–2023/17.III.b, 00023272) a v rámci interního grantu Národního muzea: řešitel V. Čiřtáková *Vrbová Lhota – příkladová studie problematiky elit v době římské* (P21/01IG-ČI).

2 Vyhodnocení dalšího materiálu z této lokality, nalezeného v letech 2018 až 2021, bude věnována samostatná studie.

V letech 2018–2019 zde v průběhu detektorové prospekce došlo k nálezů bronzové antropomorfní apliky, která je k dnešnímu dni uložena ve sbírce Národního muzea (inv. č. H1-429 901). V tomto krátkém článku se zaměříme na komplexní vyhodnocení tohoto pro naše území neobvyklého artefaktu, a to jak z hlediska typologicko-ikonografického, tak i z hlediska funkčního.

Popis předmětu

Frontální část apliky je tvarovaná do lidské/dětské busty vycházející ze stylizovaného trojlístého kalichu. Rubová strana je hladká, pouze na úrovni hlavičky můžeme pozorovat nenápadný horizontální schůdek, související patrně s upevněním plastiky. Umělecké pojetí plastiky je spíše hrubšího rázu, je zde zřetelná stylizace a zjednodušení anatomických prvků. Pozornost výrobce byla zaměřena na účes, kde můžeme spatřit detailně provedené prameny vlasů, ovšem ani zde se autor nevyvaroval ornamentální stylizace účesu. Prameny vlasů jsou vyčesány dozadu a nahoru, kde vytvářejí drdol rozdělený křížem do čtyř částí. Obličejová část je oválná, vyznačuje se stylizací rysů bez výrazné modelace. Ústa a oči jsou drobné, nevýrazné, oproti tomu je brada těžší, výraznější a mírně vystupuje. Krk skoro chybí, hlava sedí přímo na oblém stylizovaném trupu, který postrádá jakoukoli anatomickou modelaci. Trup plastiky je zasazen do stylizovaného trojlístého kalichu, který je na spodním konci ukončen nezřetelným knoflíkovitým výběžkem (*obr. 2*). Rozměry: výška 6,6 cm, šířka 2,35 cm, tloušťka max. 1,6 cm, váha 71 g.

Obr. 2. Bronzová aplika z Vrbové Lhoty, okr. Nymburk. Kresba. A. Waldhauserová, foto Z. Beneš.

TYOLOGICKÉ URČENÍ A IKONOGRFICKÝ ROZBOR

Vzhledem k tomu, že jde o tvarově netypický artefakt, u něhož prozatím nelze najít přímou paralelu, musíme se zaměřit na jeho celkové stylistické provedení a funkční aspekty. Naše plastika se vyznačuje nevýraznou modelací obličeje – klínovitý nos, blízko posazené oči, schematické provedení rtů, chybí zde i celková plasticita obličeje. Stylizace a hrubší provedení, to vše je typickým znakem pro provinciální dílny (*Kemkes 1991, 329*). Stejně rysy můžeme pozorovat i na ataších a protomách bronzových věder E 25 a 26, jejichž výroba je taktéž spojována s římsko-provinciálním prostředím (*Kunow 1983, 58; Jílek – Koróniová 2017, 860*). Na základě nevýrazné modelace a slabšího provedení detailů lze uvažovat spíše o období následujícím po polovině 2. století n. l.³ Pro 2. polovinu 2. století jsou typické drobnější obličejové rysy, oválný tvar obličeje a mírně vyčnívající brada (*Barr-Scharrar 1984, 48, Fig. 25–27*). Ke konci 2. století dochází k výraznější stylizaci, plastiky se vyznačují frontálním až „bezduchým“ pohledem, prosazuje se schematizace a výraznější ornamentálnost. Původní dramatická a živost, která byla typická pro helénistické bronzové sochy a která přežívala v julsko-klaudijské tradici, mizí (*Barr-Scharrar 1984, 21–27, 46–48*).

3 Do hadriánovského nebo antoninovského období byla datovaná například aplika v podobě busty Antinoa z pohřebiště v Třebusicích (*Motyková-Šneidrová 1959; Bouzek 1984, 61*).

Specifickým znakem apliky z Vrbové Lhoty je účes, u kterého jsou prameny vlasů sčesány do jednoduchého drdolu. Jedná se o tzv. dětskou loknu, která se často upravovala do podoby uzlu/drdolu nad čelem. S účesem tvořeným ozdobným uzlem umístěným na hlavě nad čelem se setkáváme u drobných římských bronzů. Často se objevuje u četných vyobrazení Amora, s jehož podobou se můžeme setkat kupříkladu v drobné žánrové plastice (*Fleischer 1967*, Taf. 51–56; *Kaufmann-Heinimann 1977*, 120–132; *Bérard 1978*, 17). Hlavičky nebo busty dětí/amorků doplněné o jednoduchý květinový kalich jsou oblíbeným motivem drobných užitkových kování nábytku nebo vozů (*Menzel 1986*, 130–131, Abb. 320–324). S podobným účesem se setkáme i u dětského bůžka Harpokrata. Zmiňme rovněž vizuálně blízké kování z muzea Rouen, kde je Harpokrates vyobrazen se schematizovaným kalichem a nám již známým účesem s vlasy až k ramenům a drdůlkem nad čelem. Busta se vyznačuje horším provedením a jedná se o galorímskou výrobu, se znatelnou uměleckou inspirací v alexandrijském prostředí (*Rolland 1986*, 78, tab. 174). Dále tento typ účesu můžeme spatřit u sošek lárů – bůžků/ochránců římské domácnosti, kteří jsou zobrazováni jako jinoši v kratších tunikách, s delšími vlnitými vlasy a jednoduchým účesem, jenž může zahrnovat i „dětský“ drdůlek (*Mitten – Doeringer 1968*, 228; *Gehrig 1984*, Abb. 14–17; *Bonna 1999*, 57–62). Tento účes se vyskytuje i u géniů ročních období, u nichž je zároveň doplněn i o typické atributy odpovídající konkrétnímu období (*Bérard 1978*, 15; *Humer ed. 2009*, 157). Se shodným účesem se můžeme setkat u bronzové hlavičky bakchantky z Tongeren (*Faider-Feytmans 1979*, obr. 219) nebo busty dítěte vystupující z kalichu, která je interpretována jako vyobrazení mladého satyra (*Fleischer 1967*, 161–162). V tomto kontextu můžeme zmínit i vyobrazení malého Bakcha zdobící rukojeť z Lyonu (*Guillaumet – Mordant – Rolley 1981*, 45, tab. 119).

Kalich, jakožto dekorativní ukončení busty nebo hlavy, je dalším charakteristickým prvkem, který byl velice oblíben napříč římsko-provinciálním prostředím. Fungoval jako dekorativní element, jenž nacházel uplatnění ve velké umělecké šíři, od oficiální reprezentativní plastiky císařské rodiny až po výzdobu soukromých funerálních památek. Stejně tak byl tento ornamentální prvek zastoupen i v drobné užitkové bronzové plastice, často zdobící nábytek nebo vozy (*Künzl – Künzl 2003*, 179–181). Zde se často objevuje ve spojení s dionýsovskou tematikou – vyobrazení satyrů, bakchantek a samotného boha vína Dionýse. Nejsou ostatně výjimkou ani vyobrazení jiných mytologických postav. V případě užitkových drobných bronzových plastik převládá schematičtější vyobrazení kalicha, oproti tomu u oficiální bronzové nebo mramorové plastiky jsou úponky do detailu propracované a jsou výrazným výzdobným prvkem (*Jucker 1961*, 119–120, 165–166). V případě plastiky z Vrbové Lhoty můžeme mluvit o značně schematizovaném trojlístém kalichu, kde je veškerá výzdoba zredukována na lineární rytou linku. Podobně schematizovaný, mírně se zužující kalich ukončený drobným knoflíkem, můžeme spatřit u bronzové apliky truhly nebo skříňky v podobě Siléna z Kolína nad Rýnem (*Franken 1999*, 740). Shodný, značně schematizovaný kalich s ukončením v podobě knoflíku najdeme u bronzové busty Helia z Vaison (*Rolland 1969*, 79, obr. 127).

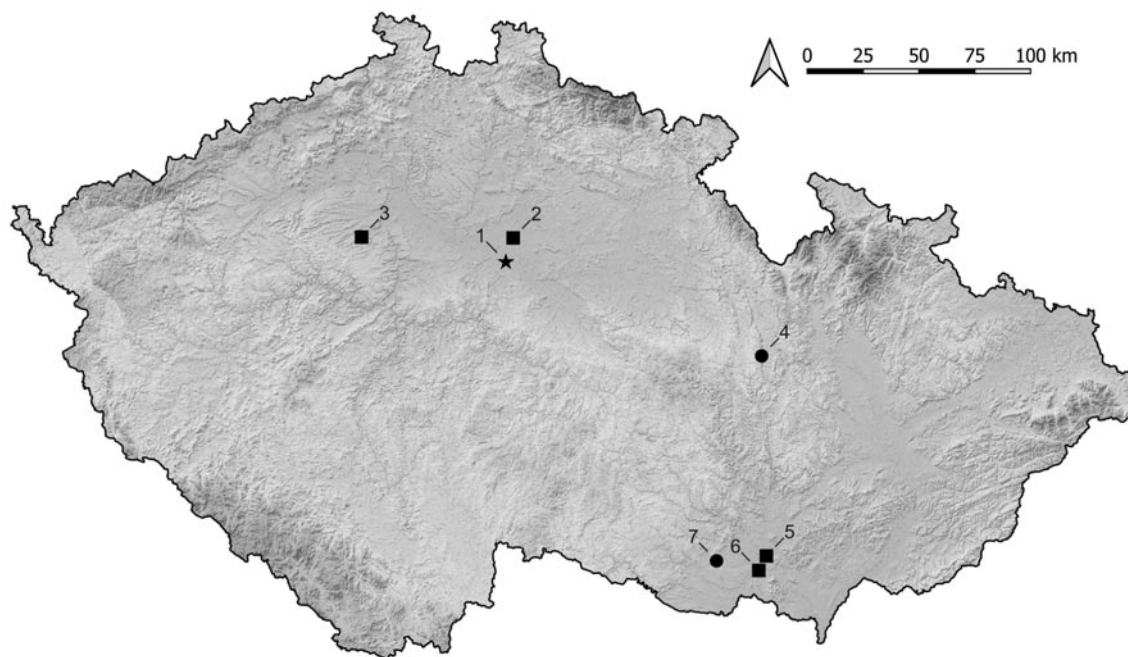
Zajímavou paralelou se shodnými stylovými znaky, jako jsou schematizace a hrubší pojetí obličejů a kalichu, představuje aplika v podobě busty Amorka ze švýcarské lokality Augst. Busta je datována do 3. čtvrtiny 3. století n. l. (*Kaufmann-Heinimann 1977*, 93). Právě v Augstu je předpokládána existence regionální dílny produkující drobné, méně kvalitní bronzové plastiky a zdobná kování (*Kemkes 1991*, 331). Dalším vizuálně blízkým nálezem je drobné kování v podobě hlavičky mladého Bakcha z Nijmegeny, která je taktéž zakončena kalichem. I zde je účes ozdoben charakteristickým „segmentovaným“ drdolem; plastika navíc vykazuje podobné rysy jako nálezy z Vrbové Lhoty: drobnější rty, oválný obličej a celkově zjednodušené a schématické podání (*Zadoks et al. 1973*, 63). Podobné drobné užitkové bronzy se vyráběly v porýnských dílnách nebo v římské Gallii, s vrcholem masové výroby ve 3. století n. l. (*Franken 1999*, 743).

Zásadní otázkou zůstává funkce tohoto předmětu. V kontextu České republiky prozatím nemáme přímé analogie, avšak samotné tvarosloví může ohledně užití této antropomorfní apliky leccos napovědět. Zadní strana je plochá, jen s mírným schůdkem v oblasti hlavy, a tento fakt naznačuje upevnění předmětu k plochému podkladu. Mohlo jít tedy o stejné užití jako u klasických kruhových aplik s lidskou bustou či zvířecí hlavou. Bronzové kruhové apliky se nejčastěji užívaly jako kování nábytku; jejich tradičním umístěním byla lehátka, konkrétně jejich podpěrky. Dalším oblíbeným užitím těchto aplik byly truhly a skříňky nebo vozy (*Barr-Scharrar 1984*, 41). Z území Itálie známe i nábytková kování v podobě celé mužské postavy, která se vyznačují plochou zadní stranou pro lepší přichycení k ploše nábytku, kupříkladu stolku

(Bolla 2007, 262; Bolla 2011, 43–45). V podobném duchu je modelováno drobné kování v podobě busty Harpokrata zakončené úponkovým kalichem z Marseille (*Oggiano-Bitar 1984*, 83, tab. 247). Další zajímavou paralelou jsou bronzová kování v podobě ženských postav, která měla původně zdobit masivní dřevěnou truhlu. Kování pochází z římské mohyly v Madrec (Bulharsko) datované do poloviny 2. století n. l. (*Bujukliev 1984*, 15–22; *Kouřov 2003*). Antropomorfní bronz, ať už v podobě busty nebo celé postavy, se užívaly i pro výzdobu trojnožek nebo skládacích stolků. Zmíňme nález stolku z bohatého hrobu Wrocław-Zakrzów (*Grempler 1887*, Taf. III) nebo nález trojnožky z Augstu (*Kaufmann-Heinimann 1977*, Taf. 124). V těchto případech jsou však postavy esovitě prohnuté a vyznačují se vícestannou modelací. V kontextu drobných antropomorfních bronzů s plochou zadní stranou můžeme pro úplnost zmínit i tzv. hermovky – busty božstva doplněné o hladkou podlouhlou podstavu. Hermovka se užívala jako samostatně stojící předmět na soklíku nebo se můžeme setkat i s čistě funkčním užitím jako nábytkového kování (*Zadoks et al. 1973*, 71; *Menzel 1986*, 92–93, Abb. 217–218). Vzhledem k tomu, že v případě nálezů z Vrbové Lhoty se jedná o nestandardní předmět, u něhož postrádáme funkční upevňovací mechanismus, lze uvažovat buď o polotovaru určeném k recyklaci (viz níže), nebo o sekundárně opracovaném předmětu. Ostatně sekundární úpravy jsou známy i na plastice z Třebusic (*Motýková-Šneidrová 1959*, 50–51, obr. 28; *Bouřek 1984*, 61), stejně tak stopy po úpravách nese i soška/aplika z trojnožky z Vranovic (*Jílek – Koróniová 2017*, 861).

NÁLEZY ŘÍMSKO-PROVINCIALNÍCH ANTROPOMORFNÍCH KOVÁNÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

Na území České republiky patří antropomorfní kování nábytku nebo vozů k méně početným nálezům, nicméně se s nimi ojediněle setkáváme v regionech s hustým osídlením z doby římské (obr. 3). Jedná o oblast středočeskou a jihomoravskou; tomuto vzorci se vymyká níže zmiňovaný nález z Boršova, který sice leží mimo tradiční sídelní komory doby římské, ale má snad souvislost se zásahem římské armády v Jevíčku během markomanských válek. Aplika v podobě busty mladíka z Boršova mohla sloužit jako nábytkové kování, v úvahu připadá i kování římského vozu. Stejně jako v případě plastiky z Vrbové Lhoty i zde můžeme pozorovat hrubší umělecké zpracování: obličejové rysy jsou abstrahované a detaily jsou zvýrazněny prorytím. Vzhledem ke kvalitě zpracování a celkové modelaci zařazují autoři článku boršovskou apliku do časového rozmezí od poloviny 2. století až do 3. století n. l. (*Vích et al. 2021*, 168–169). Jistou paralelu k nálezů z Vrbové Lhoty může představovat i nálezový kontext. Jak v případě sídliště z Vrbové

Obr. 3. Výskyt římsko-provinciálních antropomorfních kování na území České republiky. 1 – Vrbová Lhota; 2 – Šlotava; 3 – Třebusice; 4 – Boršov; 5 – Vranovice; 6 – Mušov; 7 – Miroslav.

Lhoty, tak i souboru z Boršova se může jednat o doklad recyklace římsko-provinciálních předmětů v rámci výrobních aktivit na území barbarika. Dalším novějším nálezem je aplika trojnožky v podobě ženské hlavičky ze Šlotavy (okr. Nymburk), která je datovaná do poloviny 1. století až 2. století n. l. Tato plastika se taktéž vyznačuje hrubším provedením a jednodušší modelací obličeje. Melounovitý účes je zdoben nodem s křížovou výzdobou (Jílek – Koroniová 2017, obr. 2), který je tvarově podobný drdolu na hlavičce našeho nálezu.

V barbarském prostředí výskyt antropomorfních nábytkových kování, hlavně kování trojnožek, převažuje v mladší době římské,⁴ kdy mohou být součástí luxusní výbavy bohatých hrobů (Künzl 2010, 179–184). V kontextu s výskytem římských trojnožek nebo i jiných římských importů v bohatých germánských hrobech se můžeme setkat s tvrzením o výlučném postavení těchto předmětů v tehdejší společnosti. Tyto vizuálně atraktivní předměty mohly hrát úlohu „rodinného pokladu“, u něhož se předpokládá i reprezentativní aspekt tehdejších elit (Quast 2011, 263–264). U vybraných kusů se uvažuje i o jakémsi rodinném dědictví (Peška – Tejral 2002). V kontextu tohoto tvrzení je vhodné uvést i jiný náhled na římské importy (bronzové nádoby, plastiky) jakožto na zdroj suroviny, *de facto* kovošrot pro regionální produkci předmětů z barevných kovů (např. Gustavs 1989; Voß 2013; Vich et al. 2020).

ZÁVĚR

Nový nález antropomorfní plastiky z Vrbové Lhoty rozšířil soubor římsko-provinciálních antropomorfních kování/aplik z našeho území. Na území České republiky se jedná o výjimečný nález, který prozatím postrádá přímé analogie. Plastika se vyznačuje specifickým účesem – drdolem nad čelem –, který je charakteristický pro zobrazení boha Amora nebo egyptského boha Harpokrata. S podobným účesem se můžeme setkat i u vyobrazení dětí, ve vzácnějších případech se „dětský drdol“ objevuje i na soškách lárů nebo malého Bakcha a jeho doprovodu. Samotné provedení apliky je dosti schematické, celková pozornost je zaměřena na detailnější zobrazení účesu, který i přesto působí značně stylizovaně. Datace nálezu byla určena na základě srovnání s jinými bronzovými plastikami. Aplika z Vrbové Lhoty se vyznačuje chybějící modelací obličeje, drobnějšími obličejovými rysy, oválným tvarem obličeje a mírně vyčnívající bradou, což jsou znaky, které nám mohou zařadit nález do 2. poloviny 2. století n. l. S přihlédnutím k celkové schematizaci a strnulosti projevu můžeme uvažovat i nad 1. polovinou 3. století, což celkově koresponduje i s dalšími nálezy ze sídliště Vrbová Lhota. Přestože k tomuto nálezu neznáme přímou analogii, lze uvažovat o jeho užití jako nábytkového kování, kupříkladu větší truhly. Vyloučit nemůžeme ani kování kandelábru nebo vozu. Zajímavá je i možnost interpretace tohoto nálezu jakožto sekundární suroviny pro potřebu místní barevné metalurgie. Toto tvrzení vychází z nálezového souboru pocházejícího ze sídliště ve Vrbové Lhotě a analogických nálezových situací u nás a v zahraničí.

LITERATURA

- Barr-Sharrar, B. 1984: Towards a Chronology of the Roman Imperial Decorative Bust. In: Gehrig, U. (ed.), *Toreutik und figürliche Bronzen römischer Zeit. Akten der 6. Tagung über antike Bronzen 13.–17. Mai 1980 in Berlin*. Berlin, 41–49.
- Bérard, C. 1978: Bronzes romains de Suisse. Ve Colloque International sur les Bronzes Antiques, Lausanne, 8 mai–18 juin 1978. Lausanne.
- Bolla, M. 2007: Bronzi figurati Romani dal Veronese: Un Aggiornamento. *Numismatica e antichità classiche* 36, 245–285.
- Bolla, M. 2011: Bronzi figurati romani dal territorio reggiano nel Museo Chierici di Reggio Emilia. *Pagine di Archeologia – Studi e materiali* 4/2007, 1–93.
- Bouzek, J. 1984: Römische Bronzen auf dem Gebiet der heutigen Tschechoslowakei. In: Gehrig, U. (ed.), *Toreutik und figürliche Bronzen römischer Zeit. Akten der 6. Tagung über antike Bronzen 13.–17. Mai 1980 in Berlin*. Berlin, 59–62.

4 Z území České republiky jsou známy nálezy antropomorfních kování, které jsou kladeny do staršího období. Zmíňme nález mužské protomy z Třebusic z hadrianovského až antoninovského období. Nález busty z Vranovic spadá do časového úseku poloviny 1. století až 1. poloviny 2. století n. l. (Jílek – Koroniová 2017).

- Bujuklijev, Ch. 1984:* Trakijska mogilna grobnitsa ot s. Madrets, Starozagorski okrag. Raskopki i prouchvaniya 10/1984, 7–32.
- Droberjar, E. 2015a:* K významu detektorových nálezů pro zkoumání doby římské. Živá archeologie – REA 17, 69–72.
- Droberjar, E. 2015b:* Wielbarské vlivy v Čechách a na Moravě. In: Tyszler, L. – Droberjar, E. (red.), Archeologia barbarzyńców 2014. Barbari superiores et inferiores. Łódź – Wieluń, 35–60.
- Droberjar, E. 2018:* Eine Vogelfibel mit hohem Nadelhalter vom Typ Masłomęcz aus Vrbová Lhota (Mittelböhmen). In: Niezabitowska-Wiśniewska, B. – Łuczkiwicz, P. – Sadowski, S. – Stasiak-Cyran, M. – Erdrich, M. (red.), Studia barbarica. Profesorowi Andrzejowi Kokowskiemu w 65. rocznicę urodzin. Tom II. Lublin, 74–84.
- Droberjar, E. 2019:* Wpływy kultury przeworskiej w Czechach i na Morawach od okresu późnolateńskiego po wczesną fazę okresu wędrówek ludów. In: Kot-Legiec, K. – Michałowski, A. – Ołędzki, M. – Piotrowska, M. (red.), Kultura przeworska. Procesy przemian i kontakty zewnętrzne. Łódź, 251–290.
- Faider-Feytmans, G. 1979:* Les bronzes romains de Belgique. Mainz.
- Franken, N. 1999:* Römische Bronzen in Köln. ‚Reichsrömische‘ oder ‚provinzialrömische‘ Kunst? in: Kolloquium Colonia Claudia Ara Agrippinensium. Köln – Die Hauptstadt einer römischen Provinz, Köln 7.–8. 7. 1998. Kölner Jahrbuch 32, 739–745.
- Gehrig, U. 1984:* Toreutik und figürliche Bronzen römischer Zeit. Akten der 6. Tagung über antike Bronzen, 13.–17. Mai 1980 in Berlin. Berlin.
- Grempler, W. 1887:* Der Fund von Sackrau I. Berlin.
- Guillaumet, J-P. – Mordant, Cl. – Rolley, Cl. 1981:* Bronzes antiques de l'Yonne: Musée de l'Avallonnais, 1er juillet – 13 septembre 1981. Avallon.
- Gustavs, S. 1989:* Werkabfälle eines germanischen Feinschmiedes von Klein Köris, Kr. Königs Wusterhausen. Veröffentlichungen des Museums für Ur- und Frühgeschichte Potsdam 23, 147–180.
- Humer, F. ed. 2009:* Von Kaisern und Bürgern. Antike Kostbarkeiten aus Carnuntum. Wien.
- Jílek, J. – Koróniová, M. 2017:* Protoma skládaciho stolku/trojnožky (?) z doby římské ze Šlotavy, okr. Nymburk. Archeologie ve středních Čechách 21, 855–865.
- Jucker, H. 1961:* Das Bildnis im Blätterkelch. Geschichte und Bedeutung einer römischen Porträtform. Bibliotheca helvetica romana III. Lausanne – Freiburg.
- Kaufmann-Heinimann, A. 1977:* Die römischen Bronzen der Schweiz I. Augst und das Gebiet der Colonia Augusta Raurica. Die römischen Bronzen der Schweiz I. Mainz.
- Kemkes, M. 1991:* Bronzene Truhenbeschläge aus römischen Villa von Eckartsbrunn, Gde. Eigeltingen, Lkr. Konstanz. Fundberichte aus Baden-Württemberg 16, 299–387.
- Kouzov, Ch. 2003:* Bronze metalwork for decoration of toilet boxes from the roman period in the Archaeological museum of Varna. Archaeologia Bulgarica 7/3, 23–34.
- Kunow, J. 1983:* Die römische Import in der Germania Libera bis zu den Markomannenkriege. Studien zu Bronze- und Glasgefäße. Göttinger Schriften zur Vor- und Frühgeschichte 21. Neumünster.
- Künzl, S. 2010:* Bronzedreifuss. In: Becker, M. (ed.), Das Fürstengrab von Gommern. Veröffentlichungen des Landesamtes für Archäologie – Landesmuseum für Vorgeschichte Sachsen-Anhalt. Band 63, 179–184.
- Künzl, E. – Künzl, S. 2003:* Das römische Prunkportal von Ladenburg. Stuttgart.
- Menzel, H. 1986:* Die römischen Bronzen aus Deutschland III. Bonn – Mainz.
- Mitten, D. G. – Doeringer, S. F. 1968:* Master bronzes from the classical world. Mainz.
- Motýková-Šneidrová, K. 1959:* Figurální ozdoba římské trojnožky z Třebusic. Archeologické rozhledy 11, 32–58.
- Oggiano-Bitar, H. 1984:* Bronzes figurés antiques des Bouches-du-Rhône. Gallia supplement 63. Paris.
- Peška, J. – Tejral, J. 2002:* Das Königsgrab aus der älteren römischen Kaiserzeit von Mušov, Mähren (Tschechische Republik). Römisch-Germanisches Zentralmuseum Monographien 55. Mainz am Rhein.
- Quast, D. 2011:* Symbolic Treasures in Barbarian Burials (3rd–7th century AD). In: Baldini, I. – Lippolis, A. – Lina Morrelli, A. (eds.), Oggetti-simbolo: produzione, uso e significato nel mondo antico. Ornamenta 3. Bologna, 253–268.
- Rolland, H. 1965:* Bronzes antiques de Haute Provence (Basses-Alpes, Vaucluse). Gallia supplement 18. Paris.
- Vich, D. – Jílek, J. – Kmošek, J. – Biborski, M. J. – Biborski, M. R. – Martínek, J. 2020:* Soubor kovových předmětů z doby římské z Boršova na Moravskotřebovsku. Památky archeologické 111, 159–192.
- Volf, J. – Beneš, Z. – Kočár, P. – Kočárová, R. – Rypka, L. 2021:* Sidliště z doby římské v Plaňanech (okr. Kolín) v poloze U silnice. Sonda do podoby osídlení z konce 2. až 4. století v okolí pohřebiště Dobřichov-Třebická. Archeologie ve středních Čechách 25, 567–638.
- Voß, H-U. 2013:* Roman silver in 'Free Germany': Hacksilber in context. In: Hunter, F. – Painter, K. (eds.), Late Roman Silver: The Traprain Treasure in Context. Edinburgh, 3–11.
- Zadoks, A. N. – Jitta, J. – Peters, W. J. – Gerhartl-Witteveen, A. M. 1973:* The Figural Bronzes. Description of the collections in the Rijksmuseum G.M. Kam at Nijmegen VII. Nijmegen.

A new find of a Roman bronze applique from Vrbová Lhota settlement site, Nymburk District

A Roman bronze anthropomorphic applique was found in 2019 during a metal detecting survey in the cadastral territory of Vrbová Lhota, Nymburk District. The discovery was made at the settlement site which could be preliminarily dated to the period C1–C2. The frontal part of the applique is shaped as a human bust, which emerges from a stylized leaf chalice. The figure features a distinctive hairstyle – a bun/nodus above the forehead, which is characteristic of the depiction of the god Cupid or the Egyptian god Harpocrates. A similar hairstyle can also be found in depictions of children, more rarely, the „child’s bun“ also appears on the statuettes of Lares. It is important to note that the sculpture is characterized by a rougher design, and the overall stylization and schematization of the facial features dominates. The neck, arms and torso are simplified and lack anatomical detail. This fact points to the production of the object in a provincial Roman workshop. Based on the stylistic analysis, the appliqué can be dated to the second half of the 2nd century AD, or even to the beginning of the 3rd century. A question remains as to the original function of this artifact. Exact analogs have not yet been found in Central Europe. Due to the shape of the back of the applique, which is straight with an indistinct horizontal step in the head area, we can consider a furniture fitting, for example, a larger chest. We cannot exclude the possibility either that it was used as a fitting for a candelabrum or for a wagon.

English by *Viktorie Čiřáková*

Fig. 1. Vrbová Lhota. Localisation of the site.

Fig. 2. Bronze applique from Vrbová Lhota.

Fig. 3. Map of the distribution of provincial Roman anthropomorphic appliques on the territory of the Czech Republic. 1 – Vrbová Lhota; 2 – Šlotava; 3 – Třebusice; 4 – Boršov; 5 – Vranovice; 6 – Mušov; 7 – Miroslav.

